

TÜRÜK

2024, Yıl/Year: 12, Sayı/Issue: 38, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 03.08.2024

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 06.09.2024

Sayfa / Page: 71-88

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

Merve TAŞ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı ABD, Yüksek Lisans
Öğrencisi

tasmerve3@hotmail.com.tr

PINAR KÜR'ÜN HİKÂYELERİNDE NOSTALJİ*

Öz

Pınar Kür, 1970'lerden itibaren öykü ve roman alanında önemli eserler veren bir Türk yazardır. Roman ve öykü kitaplarıyla edebiyata önemli katkılarda bulunmuştur. Kür'ün eserleri, postmodern öğeler taşıyan çağdaş ve yenilikçi bir sanatçının ürünleridir. Pınar Kür'ün edebî tarzı, derinlikli karakter analizleri ve toplumsal eleştirilerle öne çıkar. Onun eserleri, Türk edebiyatında kadınların sesini yükselttiği bir döneme damgasını vurmuştur. Bugün hâlâ okunan ve tartışılan eserleriyle Pınar Kür, Türk edebiyatının önemli bir figürü olarak hatırlanır. Yazar, karakterlerin geçmişte yaşadıkları deneyimlerin hatıraları üzerinden nostaljiyi işler ve bu duyguyla onların içsel dünyalarını derinlemesine inceler. Yazar, karakterlerinin yaşadığı nostaljik duyguları, genellikle toplumun geçmişle olan ilişkisi ve bireysel değişen değerleri ile yansıtır. Öykülerdeki karakterler geçmişi yalnızca bir anı olarak değil aynı zamanda yaşadığı olaylar ve tutumlar karşısında bir hesaplaşma olarak da görür. Bu bağlamda "geçmişe dönme" olgusu Pınar Kür'ün öykülerinde sıklıkla görülür. Bu çalışmada Pınar Kür'ün öykülerinde anıların karakterlerin kimlik oluşumlarına içsel evrimlerine ve bireysel deneyimlerine nasıl yön verdiğini anlamak hedeflenmektedir. Anıları, sembolik anlamlarını, mekân ve nesnelere olan ilişkilerini ve karakterlerin geçmişleriyle olan duygusal bağlarını ele alarak Pınar Kür'ün eserlerindeki anıların daha iyi anlaşılması amaçlanır. Bu sayede bellek ve geçmişle hesaplaşmanın edebiyatın gücü ile nasıl anlatıldığını

* Mevcut çalışma, Pınar Kür'ün romanları üzerine hazırladığım yüksek lisans tez çalışmamdan hareketle oluşturulmuş bir araştırma makalesidir.

anlamak ve Pınar Kür'ün öykülerinde okuyucuya sunduğu derin düşünsel deneyimi keşfetmek bu çalışmanın ana fikrini oluşturur.

Anahtar Kelimeler: Pınar Kür, öykü, nostalji, geçmiş zaman, bellek.

NOSTALGIA IN PINAR KÜR'S STORIES

Abstract

Pınar Kür is a Turkish writer who has produced important works in the field of short stories and novels since the 1970s. She has made significant contributions to literature with her novels and short story books. Kür's works are postmodern They are the products of a contemporary and innovative artist. Pınar Kür's literary style is characterized by She stands out with her character analysis and social criticism. Her works are the most important works of women in Turkish literature. He left his mark on a period when he raised his voice. With works that are still read and discussed today, Pınar Kür is remembered as an important figure in Turkish literature. The author describes the characters' experiences in the past. nostalgia through the memories of their experiences, and through this feeling, they are able to understand their inner worlds. in depth. The author often uses the nostalgic feelings experienced by his characters as a It reflects the relationship with the past and individual changing values. Characters in the stories reflect the past not only as a memoir but also as a reckoning with the events and attitudes he experienced. also sees it as such. In this context, the phenomenon of "going back to the past" is frequently seen in Pınar Kür's stories. In Pınar Kür's stories, memories are used in the identity formation of characters, their inner evolution and individual how they shape their experiences. Memories, their symbolic meanings, space and by dealing with their relationships with objects and the characters' emotional ties to their pasts. It aims to analyze the multidimensional structures of memories in Kür's works. to understand how coming to terms with the past is told through the power of literature and to understand how Pınar Kür's stories to explore the deep intellectual experience it offers to the reader.

Keywords: Pınar Kür, short story, nostalgic, bygone era, memory.

Giriş

İnsanın var oluşunda beri bir fikrin anlatılma ve aktarılma ihtiyacı her dönemde önemli bir yere sahip olmuştur. Hem yazılı hem sözlü olarak bu ihtiyaç insan hafızasında sürekli bir bilgi iletme ve kayıt tutma çabasını ortaya çıkarır. İnsan tabiatına göre bellek, anıları toplama, kaydetme, geri çağırma ve silme işlevi görererek hem hatırlama hem de unutma sağlar. İnsanlık tarihinde bellek, hem toplumsal hem bireysel alanda anıları oluşturur ve insanın koparılmaz bir parçası haline gelir. Anılar, edebiyat hayatında da yüzyıllardan beri kayıtlı tutulan birçok eserin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Anı kavramı sadece sözlü veya yazılı kayıtlı olan anlamında değil zaman zaman

hatırlanan olayların, anımsanan kişilerin hatta bilinçaltında tutulan tüm olguların ortaya çıkma halini de yansıtır. İşte geçmişe dönme kavramı anılar vesilesiyle gerçekleşir. O halde geçmişin şimdiye etkisi edebiyat hayatında da önemli bir yer tutar. Hem roman hem öykülerde anılarını hatırlayan geçmişte olanları anımsayan veya imgeler yardımıyla geçmişte yaşanan olaylar çerçevesinde bugününü yaratan karakterler ele alınmıştır. Bu çalışmada eserlerdeki karakterlerin anılarının onların kimlik oluşumuna nasıl etki ettiği, karakterlerin iç dünyalarını nasıl şekillendirdiği, karakterlerin geçmişle nasıl yüzleştiği ve onların hem toplumsal hem bireysel geçmişteki etkileşimleri incelenecektir.

Modern Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan eserlerinde insan ilişkileri, toplumsal meseleler ve bireysel çatışmalar gibi temaları işleyen roman ve öykü yazarı aynı zamanda çevirmen olan Pınar Kür, Türk edebiyatının modernleşme sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Tiyatroya olan ilgisi dolayısıyla da eserlerinde karakterleri tüm yönleriyle derinlemesine ve çok boyutlu tasvir eder. 1970'lerin başında Türk edebiyatında kadın yazarlarından öne çıkan Pınar Kür, ilk öykü kitabı olan "Bir Deli Ağaç" eserinde yaşamdan kopmuş bireylerin iç dünyalarını derinlemesine ele alarak tematik olarak birbirini tamamlayan bir anlatım sergilemiştir. Kendine has öyküleme yeteneğiyle, tekdüzelikten uzaklaşan Pınar Kür, öykülerine okurun çevresini zenginleştiren bir atmosfer katmaktadır. Pınar Kür'ün 1984 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan ikinci öykü kitabı "Akışı Olmayan Sular" ise duygusal temalarla öne çıkar. Son öykü kitabı olan "Hayalet Hikâyeleri", geçmişleriyle yüzleşen ve geçmişte açık kalmış kapıları kapatmaya çalışan ya da gerçeklerden kaçan karakterlerin hayatlarından kesitler sunar.

Pınar Kür'ün öykülerinde karakterlerin içsel çatışmaları, düşünceleri ve duygusal durumları, eserlerinde kapsamlı bir şekilde işlenir. İnsanlar arasındaki karmaşık ilişkiler, ikili diyaloglar ve çatışmalar, karakterlerin derinliğini ve kişiliklerini ortaya çıkarır. Kür, karakterlerin toplumsal rollerini, beklentilerini ve bu rollerin üzerlerinde yarattığı baskıları da işler. İç monologlar ve diyaloglar, Kür'ün karakterlerini anlatmada sıkça başvurduğu araçlardır. Karakterlerin iç dünyalarını ve dışavurumlarını bu yöntemlerle derinlemesine açar. Bununla birlikte eserlerinde geçmişe dönüp anılarını hatırlayan veya bilinçaltındaki geçmişle hesaplaşan karakterleri yazar. Bu çalışmada Pınar Kür'ün öykülerindeki karakterlerin üzerinden yapılan analizler, Türk Edebiyatında belleğin insan kimliği üzerindeki etkilerini ve karakterlerin bugünkü davranışlarına nasıl yansıdığını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Ayrıca Türk Edebiyatında geçmişle ilişkilendirilen karakterler ve olgular hakkında kuramsal literatürü de zenginleştirir. Kurgu bağlamında yazılan karakterlerin geçmişle ilişkisinin nasıl şekillendirildiği ve yazın hayatına nasıl gerçekçilik olgusu kattığı hakkında da bilgi verir. Bu çalışmada, Pınar Kür'ün öykülerindeki anıların çeşitliliği, karakterlerin iç dünyasında uyandırdığı zihinsel ve duygusal tepkiler, anılara yüklenen anlamlar ve anılarla kurulan ilişkiler metin analizleri yoluyla kuramsal bir çerçevede incelenmiştir.

Bellek-Hatırlama-Unutma-İmge Kavramları

Bellek, Türkçede "belle-" fiilinden "bilmek, sanmak" anlamına gelir. Hafıza ise "hıfz" kökünden türemiştir ve tutma, saklama, bulundurma, belleme gibi anlamlara gelir. Bu kavramın karşılıkları arasında Latince "memoriae", İngilizcede "memory", Fransızca "mémoire" ve Almanca "Gedächtnis" yer alır. Bellek, bilinçte uygun bir zamanda ortaya çıkabilmesi için fiziksel

veya zihinsel süreçlerin beyinde kaydedilmesidir. Bellek, varlıkları ve zihinsel içeriği koruyan, muhafaza eden, kaydeden ve hatırlama yeteneği olan kavram olarak tanımlanır.

“Yaşanmışlıklar malumat ve becerilere bakılırsa değişik depolanır. Dışa dönük hafıza, episodik ve semantik bellektir. Episodik hafıza bireysel yaşanmışlıkları ve otobiyografik vakaları içerir. Semantik hafıza bilgi olarak hakim olduğumuz tüm detayları kapsar ve yine hafızada canlandırabiliriz. İçe dönük hafıza ise daha ilkin depolanan ama gereksinim halinde düşünmeden kullandığımız detayları/eylemleri (bisiklet sürmek, yüzmek, kayak yapmak ya da müzik cihazı çalmak) kapsar.” (Kişmir, 2021: 2)

“Sokrates, belleği çok yumuşak ve cıvık bir balmumu tablete benzetmiş, Freud ise, belli bir yüzeyin altında depolanmış derin hatıra katmanları olduğuna işaret etmek için yazboz tahtası demiştir. Reginald, ustasının belleğini kutsal bir kitap gibi görüyordu, hem hekim hem sanatçı olan Carus ise belleği büyük bir labirente benzetmiştir.” (Draaisma, 2021:20)

İstenildiğinde hemen hatırladığımız anılarımız, bazen direnir ve bir türlü aklımıza gelmez, bazen de bu anılar istenmediği halde zihnimizi işgal eder ve böylece bellekte varlıklarını sürdürmeye çalışırlar. Geçmişle oluşan ilişki veya geçmişle hesaplaşma politikası öncelikli olarak hatırlama ve unutma ikilisiyle oluşur. Geçmişle ilişki bellekte var olan içeriğin hatırda tutulması esasına dayanır. Bireysel olarak geçmişe dönmek veya geçmişle yüzleşmek ile toplumsal olarak yani kolektif açıdan geçmişle yüzleşmenin farkı vardır. Her iki şekilde de geçmişin hafızadan silinmesini hedef alan “unutma” kavramı farklı biçimlerde ortaya çıkar. Bir koku, bir renk, bir nesne veya bir olgu karşısında gerçekleşen “hatırlama eylemi” farklı stratejilerle –ki burada çoğunlukla “bastırma politikası”yla- geriye itilip “unutma eylemi” gerçekleşir.

İmge, insanın zihninde canlandırdığı ve dışsal bir uyarıcı tarafından oluşturulan görsel, duygusal veya kavramsal bir temsil olarak tanımlanır. Bu temsil, genellikle zihinsel bir görüntü veya tasarım şeklinde ortaya çıkar ve insanların deneyimledikleri dünyayı anlamalarına ve ifade etmelerine yardımcı olur. Henri Bergson imgeyi üç önermeyle tanımlar. Birinci önermede geçmişin hem devindirici mekanizmalarda hem de bağımsız anılarda meydana geldiğini söyler.(Bergson, 2020:75) Bu önermede her şeyin bağımsız bellek olduğunu ve zamanın akışıyla birlikte imgeleri sürekli belleğin topladığını ve bedeninin de çevresiyle bir bütün gibi bu imgelerden biriymiş gibi hareket ettiğini belirtir. İkinci önermede eğer mevcut bir nesnenin tanınması nesneye bağlıysa bu tanıma hareketlerle ulaşılırken eğer tanıma özneye ilgiliyse bu tasarımlar aracılığıyla gerçekleşir, der. Bedenimiz, geçmiş ve gelecek arasında sürekli bir geçişin yaşandığı dinamik bir sınır gibidir. Geçmişimiz, sürekli olarak bizi geleceğe doğru itmekte olan bir güçtür. Bedenimiz tek bir an içinde etkide bulunan ve etkilenen nesnelere arasında bir araç görevi görür. Ancak zaman akışıyla birleştiğinde bedenimiz daima geçmişimizin bir eyleminin son noktasında bulunur. İmge, beyin mekanizmaları olarak adlandırılan şeyler, her an geçmiş tasarımlarında oluşan bir diziye son verir ve bu tasarımların şimdiki zamana aktardığı son uzantıdır. Üçüncü önermede ise zaman içerisinde sıralanmış anıların olması, ihtimal hareketlere geçişinin hissedilmeden aşamalarla gerçekleşeceğini söyler. Beyin lezyonları, bu tür hareketlere zarar da verebilir ancak bu zararı doğrudan anılara değil bu hareketlere yöneliktir der.

Pınar Kür'ün *Bir Deli Ağaç* Adlı Kitabındaki Öykülerinde Nostalji

Yazarın ilk öykü kitabı olan bu eserin, ilk ve ikinci baskısı 1981-1982 yıllarında Yazko Yayınları tarafından yapılmıştır. Kitap, "Yaz Gecelerinde Keman", "Herkes Bana Düşman", "Taksim-Maçka", "Bir Ayrılık Şarkısı" ve "Bir Deli Ağaç" adlı beş ayrı öyküden oluşmaktadır.

Yaz Gecelerinde Bir Keman

Sevim Hanım, bir yaz gecesini balkonda duyduğu keman sesiyle geçmişte kaybettiği sevgilisi İlhan'ı hatırlar. Karakterin evde otururken birden komşuda çalan kemandan gelen müziği duyması üzerine kavuşamadığı sevgilisini sürekli düşünmesi hatta sonraları keman sesini duymak için günlerce beklemesi nostaljik öğeleri barındırır. Geçmişin izleri karakterin şu anki düşüncesiyle ilişkiye girdiğinde başka bir deyişle kayıtlı hafızadan gün yüzüne çıkan anıların aydınlatılmasında yeni ihtiyaçlar ve gerekli talepler de ortaya çıkabilir. Bu bağlamda gerçekleşen "hayata daha fazla tutunma" ve "beklenti" karakterin geleceği için umut vaat etmesine sebep olur. Karakter, yeni kıyafetler alır, saçlarına yenilikler yapar. Bu bağlamda karakter anılarını hatırlar ve geçmişteki olayları zihinde canlandırır. Ayrıca bu olgu edebî esere derinlik kazandırır.

"Uzun süredir başına bu tarz bir olay gelmemiş kişilerin tedirginliği içindeydim yalnızca. Onu kâh enginlere giden geminin arasında gülümserken, kâh kıyıda kalan kayıkta yolunu kaybetmiş bir çocuk kadar tasalı ve şaşkın, kâh yatağımın ayakucunda kaşlarını hafif çatmış keman çalarken görüyordum. Derken başucuma gelip yüzüme eğiliyordu. İmgeler birbirine karışacak kadar acele geçiyorlardı." (Kür, 2012: 10)

Yeni taşınan komşu çift, karaktere kendi aşkını hatırlatır. Vefat eden sevgilisiyle yaşayamadığı güzel günleri düşünür ve hayatın ne kadar kısa olduğunu anlayarak balkondaki çifti izler. Bu durumda hafızanın kaydedici ve işlevsel yetkinliği sadece yaşanmış olaylara dair bilgileri değil ıskalanmış imkânlardan ve farklı seçeneklerden oluşan bir koleksiyonu da içerir. Bellek yaşadığı anılardan çok yaşamak isteyip de yaşayamadığı anılara karşı farklı tutum sergiler. Bu bağlamda edebî eserin derinliği, karakterin yalnızca geçmişe dönmesiyle değil şimdiki zamanda oluşan duygularıyla da pekiştirilir.

"İlhan'la katıldığım yüzlerce konserden birine katıldık. Bir ara elini sıkmak için uzandım ama notalardaki müziği duyamadım. Onu gözlemlerdim. Bana uzatılan elimi bir kere sıktı ve sonra bunun normal olduğunu düşündüm. Gözlerimde yaş yoktu. Başka bir gün benimle öğle yemeği yemek için fakültemizin yemekhanesine geldi. Baharın ilk serin, güzel kokulu günlerinden biriydi. Yemekten sonra denize gitmemiz ve sonra eve dönmemiz konusunda ısrar etti. Ama başarısız olamayacağım ve başarısız olmak istemediğim dersi öğrenmem gerekiyordu. O gece ikimiz de ayrı ayrı ders çalışmak zorundaydık ve sınav saati yaklaştığı için ertesi gün yeniden buluşmak üzere yollarımızı ayırdık, biraz üzüldük ama çok da derin bir üzüntü duymadık. Öpüşmeyi kaçırdıktan sonra pipo içen ve bahçeye bakan bir adam gördüğümde derin bir üzüntü hissettim, gözlerim neredeyse doldu." (Kür, 2012: 44)

Pınar Kür, "Yaz Gecelerinde Keman" isimli öyküyü yazma sürecini söyleyişinde açıklar. Mehmet Can ile yaşadığı en yoğun aşk duygularıyla dinlediği Brahms vesilesiyle yeni evinde bu öyküyü kaleme aldığını dile getirir.

“Evet, bu eve yeni taşındık ve aslında Mehmet Can'la oturup Brahms çalıyoruz. O ağaç da orda yan balkonda silueti belirdi. Bir şey gördüm ve ' Müzik dinliyoruz ' dedim 'peki onlar da bizi dinliyorlar mı? ' Ve bu hikâyenin başlangıcıydı. O zamanlar otuzlu yaşlarımdaydım. ' Bir Yaz Gecesi Keman ' ı yazdığım dönem aşkıımızın en parlak, en yoğun, en güzel dönemiydi. Ama öyle mutsuz bir aşk hikâyesi yazdım ki en mutlu zamanlarımda.” (Söğüt, 2022: 282)

Pınar Kür'ün eserlerinde kendi kişisel hayatından yola çıkarak yazdığı olay ve tutumlar mevcuttur. Hem yaşadığı dönemdeki sosyal siyasi çalkantıları eserlerine işlerken hem de bireysel ilişkilerinden tecrübelerini de eserlerine aktarır. Bu tespit hem romanları hem hikâyelerini ele aldığımızda ortaya çıkar ki bu başka bir çalışmanın konusu olmaya müsait olup sadece ‘anı’ konusuyla ilişkilendirmek adına bu çalışmada değinilmiştir. Kimi zaman karakter, Pınar Kür'ün farklı silueti olarak karşımıza çıkar. Kimi zaman da karakterin yaşadığı olaylar Pınar Kür'ün kendi hayatındaki olaylara benzerlik gösterir. Aslında farklı bir çerçeve olarak edebî eserlerdeki kurgular veya karakterler, yazarın da bir geçmişe dönme ihtiyacını hatırlatır. Türk edebiyatı bakımından “geçmiş hatırlama” yazın hayatında önemli bir unsur olarak sıklıkla kullanılır.

Bir Deli Ağaç

Anlatıcının pencerenin yanında her sabah izlediği "deli ağaç", öykünün başlangıcını oluşturur. Aslında karakter, gençlik yıllarına ait deneyimlerini kendi genç kızlık perspektifinden aktarır. Burada karakterin geçmişle hesaplaşması benzetme yoluyla kendi benliğini somutlaştırarak bir ağaca yüklemesi ve bunu “deli” sıfatıyla ifade etmesiyle başlar. Geçmişle hesaplaşma kurban ve mağdurların belirlenmesiyle netlik kazanır. Karakter geçmişteki kızın-aslında kendisinin- deliliğini ve saflığını ön planda tutar. Geçmişte kendisinden yaşça büyük bir adama aşkını ve uğruna yaptığı “delilikleri” hatırlar.

“Ben yedi katlı bir kapının önünde kekeleyen kız mıyım ? Pencerenin yanında oturup o çılgın ağacın filizlenmesini, yapraklanmasını, büyümesini ve binlerce kez rüzgara salınmasını seyrediyorum. Yaprakların sararıp siyaha dönüştüğünü ve düştüğünü gördüm ve binlerce kez çıplak vücutlarının karı beklediğini gördüm. O ağacı biliyorum. O ağaç yakınımda. Ama bu kız yıllar önce yaşıyordu ya da yaşıyormuş gibi yapıyordu. Ne kadar düşünürsem düşüneyim hala anlayamıyorum. Bir yabancı evine nasıl girebilirdi?” (Kür, 2012: 89)

Geçmişe dönmenin ve geçmişteki yaşantıyı hatırlamanın en büyük tesirlerinden biri insanın şimdiki haliyle o anki halini karşılaştırmasıdır. Bu tesir aynı benliği taşıyan yalnızca olaylar karşısında farklı tutum sergileyen farklı zamanlardaki “ben” imgesini taşır. İnsan hayatında da bu tesir şaşkınlık, pişmanlık gibi duygularla örülüdür. Bu durum belleğin karşılaştırma, tespit etme, değerlendirme ve bir sonuca varma işlevinden kaynaklanır. Edebî eserde karakter üzerinden bu tesirin açıkça anlatılması okuyucu yönünden metnin gerçekliğine katkı sağlar. Bu öyküde ‘Bir Deli Ağaç’ metaforunda sözcük kendi bağlamından alınıp farklı anlamlar yüklenerek var olmuştur. Karakterin metafor üzerinden ağacı kendi benliğine benzetmesi, bir ağacın hareketlerinden hislerini ifade etmesi anıların oluşmasına ve hafızada şekillenmesine yardımcı olur. İki bağlam arasında oluşan ilişki, metaforu düz anlamlıdan çıkarıp geçmiş deneyimleriyle ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda gençlik, yaşlılık gibi olgular ağaçla ilişkilendirilmiştir.

Bir Ayrılık Şarkısı

Şükran Hanım'ın kızı, annesini görmek için geldiği eski eve adım attığında, çocukluğunun geçtiği bu evin giderek eskidiğini ve eşyalarının solmakta olduğunu fark eder. Babasının erken ölümü nedeniyle oluşan bir boşluk vardır. Babasının fotoğrafını görür ve geçmişte yaşananları hatırlar. Karakterin annesini ziyaretinde babasını hatırlaması ve ölen babası hakkında bilinen bilinmeyen her şeyi geçmişe dair sorgulaması içsel yüzleşmeyi de beraberinde getirir. Bu içsel yüzleşme geçmişte babasının bir sevgilisi olduğunu anımsamasıyla başlar.

“Anılar aklıma geldi. Yıllardır bunu düşünmemiştim. Sanırım İstanbul'a geldikten yaklaşık bir yıl ya da altı ay sonraydı. Ama annem yüksek sesle ağlamaya başlayınca babamın geceleri olmadığını fark ettim ve geç geldiğini hemen fark etmemiştim. Aslında hiç fark etmedim ve hiç dikkate almadım.” (Kür, 2012: 163)

“Hafızanın homojen bir yapısı olamaz; tam tersine anıları saklayan, farklı söylemleri barındıran, sürekli güncellenen, duruma göre değişebilen bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Topluluklara, uluslara/kişilere, yenilere anılara bilgi eklenebilir, bazı anılar unutulabilir, bazıları kasıtlı olarak silinebilir; sözlü olarak farklı yorumlanabilir. Dolayısıyla bellek, bazı bilgileri saklayan, dönüştüren, bazılarını bastıran, bazılarını silen bir cihaz olarak görülebilir.” (Kışmır, 2021: 9)

Belleğin bu saklama, koruma, geri plana atma, büyük tablolardan ayrıntıları silme işlevleri insan psikolojisinden bilinçaltından hatta gündelik yaşantısından kaynaklanır. Birçok etkene sahip olan bu durum zamanla geri dönüşlerle beynin zorlanmasıyla veya farklı travmatik olaylarla gün yüzüne çıkabilir. Unutma ve hatırlama eylemleri sıklıkla birlikte hareket eden birbirini tamamlayan iki sistemdir. Öykünün bir başka yerinde karakter geçmişte babasının sevgilisinin olduğunu hatta belli bir süre babasından ayrı bir evde yaşadıklarını anımsaması üzerine annesiyle yüzleşmek için sorular sorar. Annesiyle konuştuğu şekillenen geçmiş, karaktere belli bir çerçeveyi sunar.

“Hiçbirinin detaylarını düşünmüyorum. Hiç düşünmediğim için hep belirsiz kalıyorlar. Gün geldi, babamın gece yokluğu bitti ve babam yeniden evdeydi. Bu yokluk duygusu hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu. Neden? Ama hatırlamam lazım. Şu ana kadar bunu düşünmedim ya da düşünemedim ama şimdi en azından düşünmeli ve öğrenmeliyim.” (Kür, 2012: 173)

Hatırlama eylemi gerçekleşirken ufak detaylar belli sahnelerle hafızada canlanır. Hatırlamak istenilen olaydan bağımsız sahnelenen anılar da olacaktır. Karakterin birden ilk regl oluşunu hatırlaması ve bunu baba figürü içerisinde hatırlaması derinlerde bağlantılar kurulabilecek psikolojik tespittir.

“Bir gün ıslak mayoyu çıkardığımda üzerinde küçük lavanta çiçekleri olan sarı 'lastik' bir mayoydu. Asla unutulmayacak. Kasığımda küçük bir kan lekesi gördüm. Bunu hâlâ aynı hassasiyetle hatırlıyorum ama aniden vücut ısımın yükseldiğini ve kafamın uğuldamaya başladığını hissettim. ‘Sanki dünyanın en büyük felaketi başıma gelmiş gibiydi. İlk başta ağlamaktan korkuyordum.’ Neden bir anda bunu hatırladım bilemedim” (Kür, 2012: 174)

Henri Bergson'un bellek kuramına göre (Bergson,2020) imgeler bütününe evren adını veririz. Bu evrende beden sağladığı bazı imgeler olmadan hiçbir şey gerçekleşmez. Bedenin uyarımlarını afferent(duyusal)sinirler, sinir merkezine iletir sonra tüm bedeni efferent (motor) sinirleri harekete geçirir. Afferent (duyusal)sinirler imgedir. Beynin içinde uyarımlar da imgedir. Bununla birlikte beynin (beyinsel uyarımların) harekete geçmesi maddi evrenin içerisinde moleküler hareketi de

etkiler. Beyin, maddi dünyanın bir parçasıdır. Maddi dünya ise beynin parçası değildir. Maddi dünya yoksa beyin ve beynin parçası olan beyinsel uyarımlar da kaybolur. Beyin imgesi yoksa büyük tablo yani evren imgesi varlığını sürdürür fakat tablodaki küçük ayrıntılar kaybolur. Sonuç şu ki; ne sinirler ne de sinir merkezleri evren imgesini koşullayabilir. Bu bağlamda insan hayatında hatırlama eylemini sağlayan sinir merkezleri büyük tabloyu öncelikli olarak değil küçük ayrıntıları öncelikli olarak ele alır. Birbiriyle bağlantısız görünen detaylar büyük tablonun parçalarıdır. Babasını hatırlamaya çalışan karakterin babasından bağımsız büyüme sancularından biri olan ilk regl oluşunu anımsaması bu durumu somutlaştırır.

Pınar Kür'ün *Akışı Olmayan Sular* Adlı Kitabındaki Öykülerinde Nostalji

Pınar Kür'ün 1983'te yayımlanan *Akışı Olmayan Sular* adlı ikinci öykü kitabı, 1984'te Sait Faik Öykü Ödülü'nü kazanır. Kitap, karakterlerin geçmişle günümüz arasında paralellikler çizerek yaşamın karmaşıklıklarını ve iniş çıkışlarını ele aldığı öyküler sunmaktadır. Kitap, "Biraz Daha Ölmek", "Kısa Yol Yolcusu", "Leylâ İçin Şiir", "Son Çizgi" ve "Bitmiş Zamana Dair" adlı beş öyküden oluşur. Öykülerde genellikle bilinç akışı ve retrospektif tekniği kullanılır ve karakterler, hayal kurarak, hastalıkla boğuşarak veya eski anılardan ilham alarak geçmişe dönerler.

Biraz Daha Ölmek

"Biraz Daha Ölmek", hastanede yatan ve sinir krizi geçiren Erdoğan'ın çocukluk anıları ve bu anılar üzerinden yaşadığı duygusal ve zihinsel yolculuğu anlatır. Bu öyküde Sigmund Freud'un psikanaliz ilkeleri öne çıkar. Ruhsal olayların gelişimini ruhbilimsel bir perspektiften inceleyen ve nevrotik belirtilerin kökenlerini açıklayarak kalıtsal psikolojiye kadar uzanan bir çalışma yapan Sigmund Freud'a göre (Freud, 2019) "çocuk erişkinin babasıdır" ilkesidir. Erişkin, bireyin psikolojisinin çocukluk döneminin deneyimleri ve travmalarıyla derin bir şekilde bağlantılı olduğunu ifade eder. Erişkin ruhu, çocukluk döneminin psikodinamik süreçlerinin bir uzantısı olarak görülür. Bu bağlamda, Freud'un çalışmaları insan ruhunun gelişimi ve davranışsal özelliklerinin çocukluk deneyimleriyle nasıl şekillendiği üzerine odaklanmıştır. Karakterin şimdiki kimliğini anlamamıza yardımcı olan hatırlamalar ile öyküde monolog ve bilinç akışı olarak ele alınan olaylar hem baba karakterinin yokluğuyla içe dönüş hem de anneye karşı aşırı düşkünlükle sonuçlanır. Freud'un perspektifinde, Erdoğan'ın annesine duyduğu cinsel yakınlık, nevrotik bir semptomun belirtisidir ve psikanalitik açıdan incelenirken "öz" olarak adlandırılan bir kavramla ilişkilendirilir. Freud'a göre (Freud, 2022) öz (id) içgüdüsel dürtülerin ve arzuların merkezi olarak tanımlanır ve çocukluk döneminde özellikle anneden doğan bu cinsel yakınlık duygusu, bireyin psikoseksüel gelişiminde önemli bir rol oynar. Erdoğan'ın annesine duyduğu cinsel yakınlık, Freud'un "oedipal evre" olarak adlandırdığı dönemle ilişkilidir. Bu evre, çocuğun annesine duyduğu cinsel çekim ve babasıyla rekabet içine girdiği bir süreçtir. Freud'a göre (Freud,2022) bu evre çocuğun psikoseksüel gelişiminde önemli bir dönemdir ve çocuğun bilinçdışında karmaşık duygular ve arzular oluşmasına neden olabilir. Öyküde karakterin sinir krizi esnasında bu döneme dönmesi ve bilinçdışında anılarını bu dönemde dile getirmesi bize belleğin kilit noktalarından birini belirtir. Kimlik oluşumunda kritik dönemlerden biri olan çocukluk dönemindeki travmalar, kayıplar, rekabetler, sendromlar uzun süreli bellekte yerini alır ve kritik anlarda hafızanın uğrayacağı ilk yer olur.

“Yılbaşı eğlencelerine katıldığında her zaman renkli kağıttan şapkalar getir ve gittiği her yerden bir hatıra -örneğin bir boyalı kürdan gibi- almayı unutmaz. Gece yarısından sonra, karanlıkta ya da belki olağanüstü güzel kokusuyla beni uyandırdığında, genellikle ne getirdiğine bakmadan avuçlarımı yastığımın altına saklarım; ertesi gün özel anı kutuma koyarım.” (Kür, 2012:5)

“Annemle birlikte olduğumda her zaman varım, canlıyım. Onun güzelliğine sonsuz bir hayranlık duyuyorum. Yaptıklarının her biri doğru ve güzel gibi görünüyor. Diabliesse'e oyuncak almasına, bazı geceler babamın peşinden sokağa gitmesine kızıyorum, doğru. Bazen bilerek onu üzecek hırçınlıklar yapıyorum. Ama aslında kızdığım şey, onu böyle davranmaya zorlayanlar - yani, babam ve kardeşim. Onun beni ne kadar çok sevdiğini biliyorum, bir kez sıkı sıkı sarıldığında "benim oğlum" dediğinde yeter. Ona dayatılan zorunluluklara karşı hırçınlıyorum” (Kür, 2012:4)

Karakterin öyküde çocukluk dönemindeki kritik anlardan başlayarak –babamın vefatıyla annenin güzelliğinin yavaş yavaş yitirilmesi ve maddi sıkıntı- geçmiş hatırlaması bir yüzleşmeden ziyade kişilik özelliklerinin de belirginleşme sürecini tamamlaması şeklindedir. Yani geçmiş anılar her zaman yüzleşme çerçevesinde değil iyileşme sürecinde de etki eder. Freud'un da psikanalizmi anıların ve gizli arzuların bilince çıkarılır çıkarılmaz şifalanma sürecinin de başlangıcı olduğuna dayanır.

“Söz ettikleri savaş ev hayatımızı hemen değiştirmeyecek. Sadece pencerelere karartma perdeleri asılıyor ama okulda heyecan var, gece yarısına kadar arkadaşlarımla Boğaz'ı seyredeceğim. Bunu görmek için birisi bir keresinde şöyle demişti: Dünya haritası değişiyor. Öğretmenlerimiz bizim de askere gidebileceğimizi söylüyor. Radyo dinlerken babamın kaşları çatılıyor ve Hitler'in zaferlerini dinledikçe söyleniyor.” (Kür, 2012: 7)

Halbwachs (Sancar,2016) belleğin toplum tarafından üretildiğini ve kolektif bir oluşum olduğunu savunur. Onun öne sürdüğü yeni kavram, "kolektif bellek"tir. Kolektif bellek, anıların sadece hatırlanması değil, toplumsal bir ürün olarak belirli nesnelere veya durumları bir araya getirip anılara belirli anlamlar yükleyen bir süreçtir. İşte bu süreç bireysel değişim gibi görünen ancak sosyolojik çerçevede kolektifi yansıtan bir bellek sürecidir. Karakterin çocukluğunda savaş yıllarına dair şeyleri hatırlaması ve bu bağlamda çocukluğunun hafızada şekillenmesinin olanaklılığı içinde geçmişe gitmesi kültürel hafızanın da etkisini oluşturur. Çocuk halinde hafızanın kaydettiği görseller, duyduğu sözler ve hissettikleri karakterin yaşamına etki ederken aynı zamanda zamansal olguda ortaya çıkan geçmişin izlerini de oluşturur. Bu bağlamda Halbwachs'ın da belirttiği gibi öncelikle bireysel hafıza toplumsal niteliktedir. Kültürel şartlar, sosyoekonomik şartlar bununla birlikte sosyolojik olaylar insan hafızasında büyük iz bırakır. Sigmund Freud'un aksine Halbwachs, hafızayı biyolojik, nörolojik veya fizyolojik açıdan ele almaz. Bununla birlikte belleğin oluşumunda toplumsal çerçeveyi ele alır.

“Hafıza, bireyin sosyalleşmesi sürecinde oluşur. Hafıza her zaman bireye ait olsa da bu hafıza toplumsal olarak belirlenir. En kişisel anılar bile sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi yoluyla yaratılır. Sadece bir şeyler öğrenmiyoruz. Başkalarından da bize söylediklerini, anlamlı olarak öne çıkardıklarını hatırlıyoruz. Yansıttıklarını da hatırlıyoruz. Çünkü Halbwachs'a göre algı olmadan hatırlama olmaz. İnsanları toplumlara göre sınıflandırdığımızda artık iç ve dış izlenimler arasında ayırım yapamayız.” (Sancar, 2016: 41)

Halbwachs'ın Hafıza Kuramına göre (Sancar,2016) hatırlama toplumsal nitelik taşıırken bu hatırlama eylemleri hafızanın topluluklarında meydana gelir. Bu hafıza toplulukları aile, okul, iş, seyahat gibi toplumun merkezindedir. Hafızanın depolama saklama ve koruma işlevi bu topluluklar çerçevesinde ele alınır. İnsanlar hiçbir zaman bireysel bir hafızaya sahip değildir. Öyküde görülen karakterin çocukluğundaki savaş yıllarını hatırlaması ve onda bıraktığı izlenimler toplumsal hafızanın bir göstergesidir.

Kısa Yol Yolcusu

Karakter, sabah işe giderken ve işten dönerken otobüste hep aynı gelinlik mağazasının vitrininde gelinlikler görür ve karısını hatırlar. Bir zamanlar sevdiği ve âşık olduğuna inandığı eşi Aysel ile evliliklerinin ilk gecesinde, kiralık bir gelinlikle evlenmeleri nedeniyle eşinin yaşadığı hayal kırıklığı vitrindeki gelinlik mankenini görünce kahramanın zihnine gelir. Bireysel belleğin oluşması için, toplumsal bağlam, aidiyet duygusu ve mekân önemlidir. Geçmiş, şimdi ve süreklilik gibi unsurlar, bu bağlamda bir araya gelerek belleğin oluşumunu sağlar. Karakteri geçmişe gitmesine neden olan bir görsel, devamında anıların hatta o anıları yaşarken hissettiği hislerin dahi tekrarlanmasına neden olacaktır.

“Sanırım trafik yine sıkıştı. Otobüs bir süre durdu. Kaldırımın diğer tarafında, çok yüksek bir binanın üçüncü katında, devasa Çiğdem Gelinlik Evini zar zor görebiliyordum. Beyaz zemin üzerine siyah harflerle yazılmıştı. Hiç bitmeyen bir rüyadan uyanmak mümkün mü? Bu kadar basit değil. Eşim kiralık gelinlikle düğün yapmaya dayanamadı. Düğün salonundan gelip akşam eve dönmek üzere taksiye bindiğimizde yüzünde tek bir gülümseme yoktu.” (Kür, 2012: 69)

Hikâyenin geriye dönüş tekniğiyle aktarıldığı bölümlerde, karakterin çocukluğuna dair anılarına daldığı zamanlarda anneannesini ve ondan dinlediği masalları hatırladığı, aynı zamanda annesiyle ilgili anlatılanları zihninde canlandırdığı görülür. Karakterin otobüsle işe giderken bir mobilyacı dükkânının vitrininde bir askı görmesi ve anneannesinin evini hatırlaması nostaljik izler barındırır.

“O anda aklıma eski bir ev ve çocukluğuma dair belli belirsiz bir anı geldi. Büyükanememin evinin kapısının arkasında aynı askı asılıydı, muhtemelen aynı askıydı. Bu yüzden pencereye yansıdığını gördüğüm an hemen aklıma kazındı ve bir daha unutmadım. Anneannemin evi aklıma geldi derken birden aklıma gelmedi. Bu eski evi hayalimde gördüm ama renklerini ve bazı resimlerini hatırlamak istesem de hatırlayamadım. Ben de bunu tekrarlıyorum. Her şey aynı anda soldu ve silindi. Ta ki akşam saatlerinde otobüs yine bu mağazanın önünde durana kadar.” (Kür, 2012: 77)

Belleğin işleyişi ve biçimine bakıldığında Bergson bu durumu örneklendirir.(Bergson,2020) Ders çalışırken ezber yapılıır ve üst üste tekrar edilen bilgiler kendine özgü tekniğiyle akla gelir ve onu çevreleyen koşulları yineler. Tekrar edilen bilgiler de bellekte birer anı olarak kalır. Aslında bir alışkanlığa sahip olunur. Bedenin bütün alışılmış devinimleri gibi önce çözülür sonra tekrar oluşur. Otomatik hareketler dizisinde kapalı bir sistem görülür. İmge en başta belleğe kazanmıştır. Ancak farklı anılar oluşmasını sağlayan diğer kazanımlardır. Bu bağlamda diğer tekrarlar imgeyi hatırlatmak için gösterilen birer çabadan ibarettir. Hatta ileri boyutta tekrarlanan her imge, en başta belirlenen asıl imgeye göre farklılıklar bile gösterebilir. Öyküde yolda olan karakterin her seferinde otobüsün aynı yerlerde durmasıyla oluşan imgeler onun geçmiş yaşantısından izleri hatırlamasına

sebebiyet verir. Hatta her seferinde bu imgeler birleşerek daha büyük tabloları hatırlatır. Bununla birlikte anılarımızı hatırlamak için bedensel duyularımıza olan ihtiyacımızın azalması, zihinsel süreçlerin karmaşıklığına da işaret edebilir. Örneğin, geçmiş deneyimlerimizi zihinsel olarak canlandırırken, o deneyimleri algıladığımız duyuşal verilerden bağımsız olarak düşünebiliriz. Ancak, anılarımızın şu andaki gerçeklikte maddi bir karşılığı olmadığı fikri, biraz daha karmaşık olabilir. Anılar, beyinde nöral ağlar aracılığıyla temsil edilir ve bu nöral ağlar, geçmiş deneyimlerimizin izlerini taşır. Dolayısıyla, anılarımızın maddi bir karşılığı olarak düşünölebilecek nöral aktivitelerin varlığı söz konusudur. Ancak, bu aktivitelerin şu anki gerçekliğin maddi boyutunda doğrudan gözlemlenemez veya ölçölemez olduğunu söylemek mümkündür

Leyla İçin Şiir

Karakter, ocukken mahallesinde yaşıyan Leyla'ya aşık olmuştur. Ona şiirler yazması ailesinden azar iştmesine sebep olmuştur. Onunla ilk tanıştığı günü, Leyla'nın kokusunu ve mahalledeki diğelerinin ona duyduğu kıskançlığı hatırlar. Yıllar sonra karakterin, karısı ve ocuğuyula birlikteyken birden eski anılarındaki Leyla'yı hatırlar, çocukluğunu anımsar. Karakter için Leyla çok önem arz eder hatta yıllar geçmesine rağmen bu etki sürer. Leyla'nın başka biriyle birlikte olmasına o yıllarda çok şaşırır ve yıllar sonra tekrar Leyla'nın o zamanlar beraber olduğu adamı gördüğünde onu tiksindirici bulur. Karakterin "Leyla" algısı o an eşi ve çocuklarıyla birlikteyken an'dan uzak bir geçmişle zihninde canlanır. Aslında algılanan ve bu algıya yüklenen anlam anımsamadan daha öte bir histir çünkü karakter geçmişteki duyguların aynısını tekrar yaşar.

"Farkındalık ve konu edinme, bir şeyin algılanma tarzı bakımından anahtar konumunda, çünkü Husserl algılamayı, bir şeyin kendisi olarak bize verildiği ve böylelikle bu şeye ait deneyimin doğrudan kazanıldığı etkinlik olarak tanımlıyor. Algının diğeler bilinç etkinliklerinden ayırt edici özelliğinin de bu doğrudanlığa dayandığı söylenebilir, çünkü algı, "burada ve şimdi" (nunc stans) olanı, yani Husserl'in "kökensel" olarak adlandırdığı "izlenimleri" bize kazandırmaktadır" (Yazıcıoğlu, 2022:109)

Bergson'un felsefesindeki algı, anı ve imge kavramlarını bu metinde görebiliriz. Duyularımız aracılığıyla dış dünyadan aldığımız canlı verileri ifade eden algı kavramı deneyimlerimizle doğrudan ilişkili bir bilinç etkinliğidir. Karakterin algısı önce şimdiki zamandır ve eşiyula çocuğunu metin aralarında algılar. Onlarla konuşur hatta eşinin sesini duyar. Ancak olmayan gerçekliklere veya henüz gerçekleşmemiş olan potansiyellere ait zihinsel canlandırmaları ifade eden imgeleme, onu algıdan koparıp zihinsel bir sürece sokar. Leyla'yı hatırlaması ve onunla yaşadığı döneme gidişiyula devam eden bu zihinsel yolculuk onu gerçek zaman algısından yani eşi ve çocuğundan da uzaklaştırır. İşte anılar, artık var olmayan geçmiş gerçekliklere aittir ve şu anki bilincimizde etkili olan unsurlardır.

"On yaşındaydım. Her zaman bahçede nöbet tutar, Leyla'nın gidişini izlerdim. Birkaç saat boyunca geri gelmediğinden emin olmadan onun gidişini izler, oyun oynardım. Genelde durum böyleydi." (Kür, 2012: 87)

"Uzun zamandır arıyorum ama Leyla'nın kokusunu başka hiçbir kadında bulamadım. Bu eski parfümler artık yok mu? Yoksa Leyla'nın temiz cilt ısısyula uygulayıp başkalarına yakışmayan bir karışım yaratması durumunda bunlar değışecek mi?" (Kür, 2012: 89)

Algı, anı ve imge arasındaki ilişki, Bergson'un bilinç felsefesinde önemli bir yer tutar ve insan deneyiminin karmaşıklığını anlamamıza yardımcı olur. Bergson'a göre (Bergson,2020) algı doğrudan deneyimleme sürecidir ve zihnin zamanı sürekli bir akış olarak algılamasını sağlar. Bergson'a göre, anılar geçmiş deneyimlerin canlı ve sürekli olarak etkisini sürdürürler. İmgeleme ise Bergson'un felsefesinde yaratıcılığın ve özgürlüğün merkezî bir bileşeni olarak kabul edilir. Öyküde geçmişin ayrıntılarını hatırlayan karakter hem imgeleme hem de anı kavramını somutlaştırır. Karakter geçmişte sevdiği Leyla'yı takip ettiğini ve sonrasında onu bir başka adamla sevişirken gördüğünü hatırlar, aynı duyguları hisseder. Karakterin 'Leyla' imgesi Leyla'nın hayatındaki kritik olaylarla gözünün önüne gelir. Onunla ilk iletişimi, ona ait olan özellikleri, onun hayatına giren adamı, delirmesini ve sonunda ölümünü karakter hafızada canlandırır.

"Birden vücudumun her yerinden müthiş bir sıcaklık yayıldı. O an beynimde yandı sanki. Gidiyorlar, gidiyorlar, otobüs geliyor, biniyorlar." (Kür, 2012: 109)

"Çünkü annem şaşırılmamıştı ve her zaman verdiği aynı duygusuz, normal tepkiyi vermişti. 'Boğulmuştur. Cesedi kıyıya vurmuştur. Suda ne kadar kaldığını bile bilmiyorlar.' Nedenini bilmiyorum. Onu son görüşüm, bahçede son görüşüm, ilk sohbetimiz de aklıma geldi. Su altında ne kadar kalacaklarını tahmin edemeyen insanların nasıl görüldüğüne dair hiçbir fikrim yoktu ama belki o eski mutlu yüzleri yeniden canlanırdı. Beni ilk kez kendisine aşık eden yuvarlak elmacık kemikli yüzünün o an gözlerimin önünde parlayacağını kimse tahmin edemezdi" (Kür, 2012: 141-142)

Karakter Leyla'nın ölümünü duyduğu anı hatırlar hatta Leyla'nın öldüğü anı bile hafızasında canlandırmaya çalışır. Karakter, ölümü imgeler. Anının sadece zayıflamış bir algı olduğu görüşü, anıyı algının bir tür alt kategorisi olarak görmekle ilgilidir. Bergson'a göre, eğer anı daha zayıf bir algıysa, o zaman algı da yoğunlaşmış anı gibi bir şey olacaktır. Yani, algı ve anı arasında bir tür simetri olmalıdır. Bu durumda, algı sadece anının zayıf bir versiyonu olmakla kalmaz, aynı zamanda anının yoğunlaşmış bir versiyonu da olur. İşte karakterin ölümü imgelemesi de yoğunlaşmış bir anıdan ibarettir.

Bitmiş Zamana Dair

Öykü, on iki yaşındaki bir kızın apartmanlarında oturan komşularıyla tanışmasını ve onların hayatı üzerindeki etkisini konu eder. Anlatıcı, otuz dört yaşında bir kadındır ve öykü geriye dönüş tekniğiyle anlatılmıştır. Karakter, ilk kez komşularını tanıdığı ve onların evine gittiği günü hatırlar.

"İlk gün annem bekliyor olmasına rağmen dokuz numaradan ayrılamadım. Gitmem gerektiğini çok iyi biliyordum. Gecenin ilerleyen saatleriydi, öğle vakti yaklaşıyordu ve annemin merakı öfkeye dönüşüyordu. Yarım sürahi limonatayı bitirdim. Hiçbir şeye dokunmamaya dikkat ederek odanın içinde dolaştım ama yine de soru sormakta özgürdüm." (Kür, 2012: 191)

Karakter Nebile Hanım'ı hatırlar. Nebile Hanım, karakterin hayatında büyük rol oynamış çocukluğunun belli zamanına şahitlik etmiştir. Komşusu olan Nebile Hanım ve ailesi, karakterde yıllar geçse de hatırlanmaya değer bir etki bırakır. Nebile Hanım, görgülü ve bilgili bir kadındır; o yıllarda maddi zorluklar nedeniyle çocuklarının geleceği için pek çok mücevherini gizlice satmak zorunda kalmıştır. Karakterin anımsama süreci, bilişsel bir süreçtir ve genellikle zihinsel süreçlerin çalışması ve belleğin işleyişi bağlamında incelenir. Detaylı bir hatırlama durumunda, öncelikle dış

uyaranlar veya içsel ipuçları aracılığıyla bellekteki depolanmış bilgiye erişim sağlanır. Karakterin burada içsel ipuçlarından yola çıktığını görürüz. Özellikle, epizodik bellek olarak adlandırılan bellek sistemi, kişisel deneyimleri ve olayları hatırlamak için önemlidir. Anımsama süreci, bu epizodik bellek sisteminin çalışmasıyla gerçekleşir ve genellikle anının zaman, mekân ve olay temelli detaylarıyla ilişkilendirilir. Bu ilişkilendirme karakterin çocukluğundaki Nebile Hanım ve çevresinde oluşan olayları hatırlamasıyla başlar.

"Küçük bir kadındı. Minyatür tanımına uyuyordu. Kemikleri o kadar inceydi ki,– camdan yapılmış olduklarını sanırdınız. Bunun nedeninin çok soluk teni olduğundandı. Parlıyordu. Hatta tüm aile-Ahmet bile- öyleydi. Tuhaf bir şekilde beyazdı ve iri, parlak yeşil gözlerinden mi kaynaklanıyordu bilmiyorum ama kırışsız yüzü ışık saçıyordu." (Kür, 2012: 184-185)

Karakter Beyhan Hanım'ı anımsar. Beyhan Hanım, Nebile Hanım'ın gelini, Pertev Bey'in eşidir ve uzun yıllardır akıl hastasıdır. Zamanını genellikle odasında çoğunlukla uyuyarak geçiren, evdeki varlığı bilinmeyen bir kadındır.

"Ona o zaman gözlerimle değil de şimdi gözlerimle baktığımda, sanki bir gün uzamayı bırakmış gibiydi, ne gri, ne beyaz, ne de başka bir şey. Yüzü kadar solgun ve kuruydular. Bugüne kadar başka bir sıfat bulamıyorum. Tek hatırladığım yüzünün etrafındaki renksiz saçlar ve ensesindeki gevşek topuz. Sanki başka bir yerdeymiş gibi evin içinde sürekli şaşkınlık içinde dolaşıyordu. Yani pek de dolaşmıyordu. Rüya gibi bir kadındı." (Kür, 2012: 203)

Karakter, öyküde çocukluğunun bir bölümünü beraber geçirdiği kişilerin bireysel özelliklerini ve onlarla yaşadığı deneyimlerini aktarır. Bu aktarımda geçmişe dönme tekniği kullanılır. Bu geçmişe dönme diğer öykülerden farklı olarak pişmanlık veya yüzleşme çerçevesinde değil minnet ve şükran çerçevesinde ele alınır.

Pınar Kür'ün *Hayalet Hikâyeleri* Adlı Kitabındaki Öykülerinde Nostalji

Pınar Kür'ün son öykü kitabı, 2004'te yayımlanmıştır ve beş ayrı öykü içerir. Yazar, uzun bir aranın ardından bu eserle yeniden yazmaya başlamıştır. Hayalet Hikâyeleri kitabındaki öykülerin temel özelliği, yaşanan her şeyin zihinde kalması ve unutulmamasıdır; bu da bilinçaltına yerleşen anıların izleriyle ilgilidir. Pınar Kür, Mine Söğüt ile yaptığı söyleyişinde (Söğüt, 2022) Hayalet Hikâyeleri öykü kitabını yazarken büyük bir stres hissettiğini ve bazen takılıp kaldığında vazgeçme noktasına bile geldiğini ifade etmiştir.

Hayalet Hikâyesi (Lanetli Ev)

Öykünün karakteri, arkadaşlarıyla yaptığı yat gezisinde, denizde gördüğü büyük yalıya bir ilgi duyar. Arkadaşlarını denizde bırakarak bu evi araştırmak için karaya gider. Ev hakkında her yere yayılan "lanetli ev" söylentileri onun ilgisini daha da artırır. Dar bir aralıktan içeri girdiğinde, kendisini çağırmanın aslında bu evin kendi geçmişi olduğunu keşfeder. İçeride, Meral Hanım'ın anlattığı büyük sırlarla dolu bir aile yaşamaktadır. Meral adlı karakter köşke ilk kez gelişini hatırlayıp geçmişe döner. Düğününü ve balayını hatırlar. Öykü, sembolik ve coğrafi bir zeminde çoklu anlatıcı perspektifiyle işlenmiştir.

"Gençliğime yeniden kavuşabilir miyim? Aniden ben de zamanda geriye gittim. Burada mutlu olduğum ya da mutlu olabileceğimi düşündüğüm yıllara... Kazadan önce... Yoksulluğun nasıl

bir şey olduğunu, içine düşene kadar bilemezsiniz. Özellikle de gençken... Gençliğimde bu köşke gelin olarak geldiğimde..." (Kür, 2022: 32)

"Macar yazar Imre Kertész, 'İnsan yapımı felaketselere doğrudan maruz kalan insanlar için, geçmiş travmaların etkilerinden kaçmanın ve kendilerini kurtarmanın çoğu zaman tek yolu hafızadır' diyor." (Sancar, 2016: 58)

Travmatik bir olayın ardından hatırlama süreci zorlaşabilir ve bazen hatırlanmak istenmeyebilir. Bu durumda, hafızanın savunma mekanizmaları tarafından bastırılması veya modifiye edilmesi mümkündür. Ancak, hatırlamak ve travmayla yüzleşmek, kişinin iyileşme sürecinde önemli bir adımdır. Öyküde Meral, yaşadığı bunalımları ve kazadan sonraki ailenin durumunu geçmişini hatırlayarak anlatır. Aynı travmatik olaylar çerçevesinde Sırma adlı karakter de çocukluğunda annesinin merdivenlerden düştüğü günü hatırlar; o günle birlikte evde işler hiç yolunda gitmez ve geçmişini sorgulamaya başlar; geçmişle birlikte dedesini hatırlar.

"Aslında, şimdi geriye baktığımda, kötü günlerin Varol'un doğumuyla başladığını hesaplayabiliyorum. Varol doğmadan önce bu evde hayalet yoktu. Hatırladığım, kalabalık, gürültülü, koskocaman bir ev, uçsuz bucaksız bir bahçe... Tabii insan küçükken her şey çok büyük görünüyor. Pek çok şeyi (babamın beni paldır küldür denize atması dışında) hayal meyal hatırlıyorum, ya da belki de Gülsün Ablanın sonradan anlattıklarını kendi anılarım sanıyorum. Kendi anılarımızı ne zaman derlemeye başlarız sahi?" (Kür, 2022: 44)

Öyküde sisli bir çocukluk evrenini sembolize eden hayalet metaforu çerçevesinde, karakterin geçmişini hesaplaşmasına tanık oluruz. Aslında lanetli ev iki mutsuz kadından kaynaklanan bir lanettir. Karakter, öykünün sonunda annesi olan Sabah'ın babasına büyük bir tutkuyla bağlı olduğunu ve babasının da onu aldatıp terk ederek, başka biriyle evlendiğini, düğün gününde bu gerçeği öğrenen Sabah'ın yaşadığı evde kendini asmış olarak bulunduğunu, babasıyla evlenen kadının da mutsuz olduğunu böylece lanetin eve bulaştığını öğrenir. Bu olay o evde yaşamamasına rağmen onun için içsel bir bağ oluşturur. Babası Şerif Bey, Meral Hanım'ı Sabah ile aldatmıştır. Sonrasında Meral ile evlenerek Sabah'a ihanet etmiştir. Sabah'ın ölümü tüm aile üzerine kötü tesir etmiştir. Karakterin o eve yönelmesi ve evin sırrını merak etmesiyle olaylar gelişir.

Düşman (Uyumak)

Beyza ve Berna ikiz kardeşirler. Beyza evde spor yaparken sevmediği Berna çıkagelir ve odasında uzun süre kalır. Öykü küçük bir geçmişle hesaplaşma anlatısıdır. Karakter ikiz kardeşiyle olan çocukluğunu hatırlar. Geçmişinden bir türlü kopamayan ve bundan dolayı rahatsız olan karakter, kendi ikiz kardeşinin hayaliyle konuşur, yüzleşir, hatta onunla geçmişini sorgular.

"Çocukken tıpatıp aynı giysiler giydirmemişti onlara; hatta yedi-sekiz yaşından itibaren ikisinin de kendi giysilerini seçmelerine izin verilmişti. Beyza fırfırlı, farbelalı, fiyonklu, kırmızılı, yeşilli elbiseler, fistolu beyaz bluzlar, pilili etekler, kadife ceketler severdi. Öteki ise erkek çocuklar gibi giyinirdi: Kot pantolonlar, koyu renk salopetler, enine çizgili tişörtler filan. Birinin saçları uzun ve lüle lüleydi, ötekininkiler kısacık." (Kür, 2022: 66)

"Eskiden böyle düşman değildik birbirimize. Birlikte keyifli günler bile geçirdik. Do you remember those happy days ? Those happy days that we shared ? Şimdi nerden aklıma geldi bu şarkı durup dururken? Çok eski. Artık hiçbir yerde çalmıyorlar. Now there's only sorrow... Bu da doğru değil, niçin kederden başka bir şey olmasın yaşamımda?" (Kür, 2022: 71)

Karakter kardeşini hatırlarken birden aklına bir şarkı gelir. Hafıza işlevsellik yetkisini bir kodlamayla geri döndürür. Böylelikle anımsamalar bir olgu bir nesne veya duyu olarak karşımıza çıkar. Öyküde kimi zaman özlediği kimi zaman da öfkelenildiği ikiz kardeşinin hayali evin her köşesinde onu takip eder. Aktif olarak hafıza işlevselliğini sürdürür ve geçmişle hesaplaşır.

Edebiyat Neye Yarar? (Kına)

Orta yaşlı edebiyat öğretmeni Engin'in, geçmişiyle yüzleşmesini ve yalnızlığına çare olacak eski bir dostla karşılaşmasını konu eden "Edebiyat Neye Yarar? (Kına)" adlı öykü, Engin'in zihnindeki bir yolculuğu anlatır. Öykünün başında karakter bir şiiri hatırlamaya çalışır.

"Bitsin hayırlısıyla bu beyhude sonbahar...

Bitsin hayırlısıyla bu beyhude sonbahar...

Başı neydi?.. Bir önceki mısra?.. Beyitler birer bütündür... İki dize bir arada söylenir, öyle hatırlanılır... Neydi bunun başı? Şiir nasıl başlıyordu peki?" (Kür, 2022: 77)

"Daha da inanılmaz bir şey yapmıştı. Utanılacak ama utanmazca yaptığı bir şey... Saçlarına kına sürerken birden Milan Kundera'nın bir öyküsü takılmıştı aklına. Kadın yıllar sonra gençlik aşkıyla karşılaşır, yeniden birlikte olmalarına ramak kalmışken donar kalır. Yüzü hâlâ güzeldir, vücudu hâlâ incedir, saçları boyalı ve yapılmıştır ama etek kıllarının ağardığını hatırlar." (Kür, 2022: 92)

Hafıza işlevini geri getiren bir kodlama, anıları bir fenomen, nesne veya duygu olarak yeniden canlandırır, böylece hatırlamalar yaşanmışlıkların somut bir ifadesi haline gelir. Metaforlaştırılan kına ögesi hayata dönme anlamına sahiptir. Karakterin saçına kına yakması saçının beyazlarından kurtulma isteği de olabilir. Eski zamanlarda saç beyazlarını örtmenin en iyi yolunun kına yakma olduğu bilinir. Geçmiş hatırlayan geçmişteki kişilerle hayali buluşmalara tanık olan karakterin yıllar önce vefat eden bir arkadaşına rastladığını ancak arkadaşını sanki yaşıyormuş gibi düşlediğini okuyucu hikâyenin sonunda anlar.

Gece Görüşmesi (Ziyaretçi)

Karakter, gazetede birinin fotoğrafını görmesi ve ansızın o kişinin eve gelişiyle geçmiş sorgular. Bu ziyaretçi, kadının geçmişindeki yaraları yeniden açar ve içindeki yalnızlıkla yüzleşmesine neden olur. İki kadının buluşması, geçmişin canlı hatıralarıyla geleceğin belirsizliğini bir araya getirir.

"Ben mi çağırmışım bunu? Eski günler mi? Ne demek oluyor şimdi bu? Sanki ortak 'eski günlerimiz' var. Benim yıllarımı acılar, bunalımlar içinde geçirmeme sebep olan bu kadın, onunla birlikte neyi özlememi isteyebilir? Kötülükten, mutsuzluktan başka neyi anımsatabilir bana? Neyi anımsattığını sanabilir?" (Kür, 2022: 100-101)

Husserl'in çalışmalarında "gölgelenim", içsel zamanın kuruluşundan etkin ve edilgin algı çözümlerine kadar çeşitli bağlamlarda kullanılan bir terimdir. Husserl'e göre (Yazıcıoğlu,2022) gölgelenimler, içkin zaman analizlerinde anlık anımsamanın açıklanması ve nesnelere algısıyla ilgili etkin önemli bir rol oynar. Etkin ve edilgin algı çözümlerinde gölgelenim kavramı daha karmaşık bir role sahiptir. Burada, gölgelenimler aşkın nesnelere algısıyla ilgilidir. Etkin algıda, algılanan nesneyle doğrudan temas edilir ve gölgelenimler bu doğrudan algı sürecini destekler.

Edilgin algıda ise, algılanan nesne doğrudan fark edilmese de, gölgelenimler yine de bilinçaltında mevcut olabilir ve dolaylı olarak algı deneyimini etkileyebilir.

“Bir insan nasıl bir şeye bakıp sonra başka bir şeyi görebilir? Beyinde en ufak bir titreme olmadan, filmlerdeki gibi dalgaların mücadelesi olmadan? Kaç yaşındayım? Belki beş, belki altı. Bir süredir gittiğim bale okulunun galasına gidiyorum. Üzerimde kabarık pembe tül bir etek ve kız kardeşlerim kadar sert olmayan pembe saten ayakkabılar var. Önce annem arabaya binmeme izin veriyor ve muhtemelen beni arka koltuğa itiyor. Sonra ayağa kalkıyor ve küçük bir çığlık atıyor... Tıpkı onun yaptığı gibi sol işaret parmağını ağzına sokup topuklarından sırtlarına, diz kapaklarına ve tükürüklerine kadar ilerleyenleri durdurmaya çalışıyor. “Aman Tanrım” diyor.” (Kür, 2022: 106-10)

Husserl'in içkin zaman kavramı, karakterlerin anımsama süreçlerini ve anlık anılarını betimlerken kullanılır. Bununla birlikte öyküde, karakterlerin algıladıkları dünyayı nasıl deneyimlediklerini ve algılarının gerçekliğe etkisi ele alınır. Husserl'in gölgelenim kavramı, karakterlerin algılarının derinliklerine inmeyi ve algılanan nesnelere olan ilişkilerini daha ayrıntılı olarak analiz etmeyi sağlar. Öyküde algılanan misafir karakterin geçmişinde var olan her ayrıntının somut halini de temsil eder.

Ses (Sesler)

"Sesler" adlı öykü, bir hastane odasında başlayıp Paris'teki bir otel odasına kadar uzanan, karakteri çağıran seslerin izini sürerken ses imgesini ana motif olarak kullanır; yazar bu imgeyi başarılı bir şekilde işlemek için leitmotif tekniğinden faydalanır. Karakter gökyüzüne bakınca yıllar önceki hatıraları canlanır.

"Yıldız parçacıkları... Parçalanmış yıldızlar... Parçalanıp yere dökülen yıldızlar. Yıllar önce Moda Koyu'nda geceleri sandalla denize açıldıklarında ellerini suya soktuğunda birden peydah oluveren binlerce parıltıyı hatırladı. Bir keresinde... kimdi ? Cengiz Ağbi mi, Ertan mı... Gece gezme fiyakasına çıplak yüzme cesaretini de ekleyip sandaldan atlamıştı. Gövdesinin tüm uzantıları altın bir fırçayla çizilmişçesine belirginleşmişti suyun içinde."(Kür, 2022: 121)

Karakterin eski sevgilisinin sesine benzeyen daha önce duyduğu sesleri tekrar hatırlaması onunla yaşadığı olayları hatırlamasına sebep olur.

“Bir kez daha duyduğum sesini. "Gitmedin" dedin. Daha önce duyduğumu hayal meyal hatırladım. Aynı ses, aynı sözcükler... Ama ne zamandı? Gitmediğin iyi oldu. Zaten hiç gitmemiştin ki. Yıllar önce gittiğinde sahiden gittiğini mi sanıyorsun? Yani o gün bugündür birbirimizden ayrırsak ne önemi var? Tabii ki her günün her saatinde düşünmüyordun beni, hiç düşünmüyordun belki.” (Kür, 2022: 122)

“Başımı pencereye yasladı. Bir an durup, nefes alırken karanlık pencerede belirip kaybolan buhar çizgilerini izledi. Yeni evinde, iki katlı apartman dairesinde geçirdiği ilk geceyi hatırladı. Eskisinden çok daha zarif. O geceki gibi ateş mi yanıyor içinizde?” (Kür, 2022: 143-144)

Bergson'un (Bergson,2020) perspektifinde, anılar geçmiş deneyimlerin bilinçli hale gelmesi olarak kabul edilir. Anılar, hatırlanıp bilinçli olarak canlandırıldıkları zaman şimdiki zamana taşınır. Bu, geçmiş ile şimdi arasında bir tür etkileşim ve bağlantı oluşturur. Dolayısıyla, anıların bilinçli

hale gelmesi, geçmiş deneyimlerin şimdiki etkileyebileceği ve mevcut bilinçli deneyimimizi şekillendirebileceği anlamına gelir.

Sonuç

Pınar Kür'ün üç öykü kitabındaki (*Bir Deli Ağaç, Akışı Olmayan Sular, Hayalet Hikâyeleri*) toplam on beş hikâyesinden on iki hikâyesinde nostaljik izlere rastlanır. İnsan belleği "artık olmayan" anın bilinç etkinliğidir ve insan bu bilinç etkinliğini kontrolü çerçevesinde gerçekleştirirse hatırlama eylemi başlar. Bununla birlikte anılar zihinde canlanır. Edebiyatımızdaki kurgusal karakterler, anılarla zenginleştirilir. Deneyimler ve anımsama kültürü edebiyatta önemli bir yer kaplar. Kolektif ve bireysel anılar kurgulanarak edebiyata kazandırılır. Öykülerde geçmişe dönen karakterler gerek travmatik sezgilerle gerek anımsamalarla hatırlar. Bazı karakterler tamamen geçmişle bugününü paralel yaşarken bazı karakterler geçmişle bugünü ayırt edemeyen hayali unsurlarla geçmişin hesaplaşmasını sürdürür. Pınar Kür'ün öykülerindeki atmosfer ve kurgu, nostalji unsurlarla doludur ancak, bu nostalji sadece geçmişe duyulan özlemin bir yansıması değil, aynı zamanda karakterlerin bugünkü durumlarına, iç dünyalarına ve ilişkilerine de ışık tutar. Nostaljinin öykülerdeki işlevi, karakterlerin iç dünyalarını ve ilişkilerini anlamamıza yardımcı olur. Geçmiş deneyimlerinden kaynaklanan travmalar, pişmanlıklar veya mutluluklar, karakterlerin kimliklerini şekillendirir ve hikâyelerinin gidişatını belirler. Karakterlerin geçmişle olan ilişkileri ve deneyimlerinden kaynaklanan duygusal bağları, hikâyelerin derinlik kazanmasını sağlar.

Pınar Kür'ün öykülerinde anlatıcı, zaman zaman ileri sarıp ardından geçmişe dönerek okuyucunun dikkatini çeker ve merakını kışkırtır. Bu sıçramalar, gerçek anlamı tam olarak anlamak için okuyucunun ilerlemesini teşvik eder. Sonuç olarak, Pınar Kür'ün öykülerinde nostalji, karakterlerin kimlikleri ve hikâyeleri üzerinde derin etkisi olan önemli bir tema olarak öne çıkar. Pınar Kür'ün eserleri, bireylerin kişisel ve toplumsal kimliklerini anlamlandırmak için içsel bir yolculuğa odaklanır. Bu eserlerde bellek ve geçmişle hesaplaşma konusu, karakterlerin iç dünyalarında uyandırdığı duygusal ve zihinsel tepkilerle birlikte anıların çeşitliliğiyle derinleşir.

Geçmişin izlerini taşıyan nesnelere ve mekânlar, sembolik anlamlarını yansıtırken karakterlerin anılarla kurduğu ilişki de büyük önem taşır. Bununla birlikte bu çalışmada eserlerdeki karakterlerin kendi geçmişleri ve toplumsal tarihleriyle olan ilişkileri incelenmiş ve onların içsel dönüşüm süreçleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada Pınar Kür'ün öykülerindeki bellek ve anı kullanımı, karakterlerin kendi yaşantılarına nasıl bir yansıma yaptığı ve evrensel insan deneyimleriyle nasıl örtüştüğü tespit edilmiştir. Pınar Kür'ün eserlerinde bellek ve geçmişle hesaplaşma temaları, karakterlerin travmatik deneyimlerini anlama ve kabullenme süreçlerini ifade etmek için kritik öneme sahiptir. Toplumsal hafızanın hafıza topluluklarına etkisi, ıskalanmış fırsatların geçmişten gelen pişmanlıkları, yaşanması mümkünken yaşanamayan anılar veya yaşanmış gibi düşündüren anılar, bedenim imgeleri, bağlantısız görülen ancak bir ilişki içinde olan anımsamalar, geçmişten geleceğe hatırlama eylemiyle beraber duygu aktarımları, geçmişten günümüze değişen alışkanlıklar, geçmişteki travmatik olaylar yüzünden etkisi devam eden nesne, olay veya kişiler, ansızın zihne gelen imgeler sayesinde anımsamalar ve sürekli tekrarlanan imgeler öykülerde görülmektedir. Bu temalar, karakterlerin geçmişleriyle yüzleşirken içsel çatışmalarını ve duygusal yolculuklarını ortaya koyar. Bellek ve geçmişle hesaplaşma, karakterlerin travmatik deneyimlerine ışık tutarak,

onların bu deneyimlerle nasıl başa çıktıklarını ve bu süreçlerin onları nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olur. Bu çalışmada Pınar Kür'ün öykülerinde, insanın zorlu geçmişiyle olan ilişkisi ve bu ilişkinin kişisel ve toplumsal kimlik üzerindeki etkileri derinlemesine incelenmiştir.

Kaynaklar

- Bergson, Henri. *Madde ve Bellek*, Ankara, Fol Kitap, Eylül, 2020.
- Çalışkan, Demet. “Pınar Kür'ün Öyküleri Üzerine Bir İnceleme”. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz, 2014.
- Çin, Nazmiye. “Pınar Kür'ün Romanlarında ve Öykülerinde Kadın Problemleri”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.
- Durak, Burak K. “Belleğin Ontolojik Statüsü Nedir: Bergson'da Zihnin Metafiziği”, Yapay Zeka ve Zihin Felsefesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, sayfa aralığı 121-143. Aralık 2020.
- Douwe, Draaisma. *Bellek Metaforları Zihinle İlgili Fikirlerin Tarihi*. Metis Yayınları, çevr. Gürol Koca, Ağustos 2021.
- Enginün, İnci. *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. 5.basım, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2004.
- Freud, Sigmund. *Haz İlkesinin Ötesinde Ego ve İd*. 1.basım, Olimpos Yayınları, çevr. Gizem Karahasanoğlu, Temmuz 2022.
- Freud, Sigmund. *Psikanaliz Üzerine*. Cem Yayınevi, çevr. Kamuran Şipal, İzmir, 2019.
- Kişmir, Gonca. *Bellek ve Anımsama*. İstanbul, Kriter Yayınları, 2021.
- Kür, Pınar. *Akışı Olmayan Sular*, İstanbul, Everest Yayınları. Ocak 2012, 12.Basım.
- Kür, Pınar. *Bir Deli Ağaç*. İstanbul, Everest Yayınları, Ocak 2012, 13.Basım.
- Kür, Pınar. *Hayalet Hikayeleri*. İstanbul, Can Yayınları, Aralık, 2022, 5.Basım.
- Lekesiz, Ömer. *Yeni Türk Edebiyatında Öykü 5*. 1.bs., Kaktüs Yayınları, İstanbul, 2001.
- Sancar, Mithat. *Geçmişle Hesaplaşma Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*. İletişim Yayınları, 2016.
- Sarıkaya Levent, Yasemin. “Hatırlama ve Unutma Aracı Olarak Bellek Mekanları” Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 22 , Sayı 85, sayfa aralığı 328-339. Ocak 2023.
- Söğüt, Mine. *Aşkın Sonu Cinayettir-Pınar Kür ile Hayat ve Edebiyat*. İstanbul, Everest Yayınları, 2022.
- Tuğrul, Saime. *Yitik Bellek Yas Kimlik Yüzleşme*, Dipnot Yayın, Ankara, 2022.
- Yazıcıoğlu, Sanem. *Husserl Fenomenolojisinde Zaman Algı Bellek*. Fol Kitap, 2022.